HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

25 octombrie 2011 *

În cauzele conexate C-509/09 și C-161/10,

având ca obiect două cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesgerichtshof (Germania) și de tribunal de grande instance de Paris (Franța), prin decizia din 10 noiembrie 2009 (C-509/09) și prin decizia din 29 martie 2010 (C-161/10), primite de Curte la 9 decembrie 2009 și, respectiv, la 6 aprilie 2010, în procedurile

eDate Advertising GmbH

împotriva

X,

și

Olivier Martinez,

* Limbile de procedură: germana și franceza.

Robert Martinez

împotriva

MGN Limited,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, U. Lõhmus și M. Safjan (raportor), președinți de cameră, domnii E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen și T. von Danwitz, judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 14 decembrie 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru eDate Advertising GmbH, de H. Graupner și de M. Dörre, Rechtsanwälte;

— pentru X, de A. Stopp, Rechtsanwalt;

— pentru MGN Limited, de C. Bigot, avocat;

— pentru guvernul german, de domnul J. Möller și de doamna J. Kemper, în calitate de agenți;

— pentru guvernul francez, de domnul G. de Bergues și de doamna B. Beaupère-Manokha, în calitate de agenți;

— pentru guvernul danez, de domnul C. Vang, în calitate de agent;

— pentru guvernul elen, de doamna S. Chala, în calitate de agent;

— pentru guvernul italian, de doamna W. Ferrante, în calitate de agent;

— pentru guvernul luxemburghez, de domnul C. Schiltz, în calitate de agent;

— pentru guvernul austriac, de doamna C. Pesendorfer și de domnul E. Riedl, în calitate de agenți;

— pentru guvernul Regatului Unit, de doamna F. Penlington, în calitate de agent, asistată de doamna J. Stratford, QC;

— pentru Comisia Europeană, de domnul M. Wilderspin, în calitate de agent,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 29 martie 2011,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc interpretarea articolului 5 punctul 3 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74, denumit în continuare „regulamentul") și a articolului 3 alineatele (1) și (2) din Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (directiva privind comerțul electronic) (JO L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257, denumită în continuare „directiva").

2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul a două litigii, primul între X, pe de o parte, și eDate Advertising GmbH (denumită în continuare „eDate Advertising"), pe de altă parte, iar al doilea, între domnii Olivier Martinez și Robert Martinez, pe de o parte, și MGN Limited (denumită în continuare „MGN"), pe de altă parte, în legătură cu răspunderea civilă a acestor pârâți în ceea ce privește informații și fotografii publicate pe internet.

Cadrul juridic

Regulamentul

3 Considerentul (11) al regulamentului prevede:

„Normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului și, astfel, trebuie să fie întotdeauna disponibilă, cu excepția câtorva situații bine definite în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt factor de legătură. În cazul persoanelor juridice, domiciliul trebuie să fie definit în mod independent în vederea ameliorării transparenței normelor comune și a evitării conflictelor de competență."

4 Potrivit articolului 2 alineatul (1) din regulament, care figurează în capitolul II („Competența") al acestuia secțiunea 1, intitulată „Dispoziții generale":

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză."

5 Articolul 3 alineatul (1) din același regulament prevede:

„Persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru pot fi acționate în justiție în fața instanțelor unui alt stat membru numai în temeiul normelor enunțate în secțiunile 2-7 din prezentul capitol."

6 În capitolul II secțiunea 2, intitulată „Competențe speciale", articolul 5 punctul 3 are următorul cuprins:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

[…]

3. în materie delictuală și cvasidelictuală, în fața instanțelor de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă".

Directiva

7 A patra teză a considerentului (22) al directivei are următorul cuprins:

„De asemenea, în scopul asigurării eficiente a liberei prestări a serviciilor și a certitudinii juridice pentru furnizorii și destinatarii serviciilor, astfel de servicii ale societății informaționale trebuie, în principiu, să se supună regimului juridic din statul membru în care este stabilit furnizorul de servicii."

8 Considerentul (23) al directivei prevede:

„Prezenta directivă nu are ca obiect stabilirea de norme suplimentare de drept internațional privat cu privire la conflicte de legi și nici abordarea competenței instanțelor. Dispozițiile legislației aplicabile desemnate prin normele de drept internațional privat nu trebuie să restrângă libera prestare a serviciilor societății informaționale așa cum este prevăzută de prezenta directivă."

9 Considerentul (25) al directivei precizează:

„Instanțele naționale, inclusiv cele civile, care decid în litigii de drept privat pot lua măsuri de derogare de la libera prestare a serviciilor societății informaționale, în conformitate cu condițiile definite de prezenta directivă."

10 Conform articolului 1 alineatul (1) din directivă, aceasta are ca obiectiv „să contribuie la buna funcționare a pieței interne prin asigurarea liberei circulații a serviciilor societății informaționale între statele membre".

11 Articolul 1 alineatul (4) din directivă are următorul cuprins:

„Prezenta directivă nu stabilește norme suplimentare de drept internațional privat și nici nu abordează competența instanțelor."

12 Potrivit articolului 2 literele (h) și (i) din directivă:

„Domeniul coordonat se referă la cerințe pe care furnizorul de servicii trebuie să le respecte și care privesc:

— accesul la activitatea unui serviciu al societății informaționale, cum ar fi cerințele în materie de calificare, autorizare și notificare;

— desfășurarea activității unui serviciu al societății informaționale, cum ar fi cerințele privind comportamentul furnizorului de servicii, cerințe legate de calitatea sau conținutul serviciului, inclusiv în materie de publicitate și contracte sau privind răspunderea furnizorului de servicii."

13 Articolul 3 alineatele (1) și (2) din directivă prevede:

„(1) Fiecare stat membru garantează că serviciile societății informaționale prestate de un furnizor de servicii stabilit pe teritoriul său respectă dispozițiile de drept intern aplicabile în statul membru în cauză și relevante pentru domeniul coordonat.

(2) Statele membre nu pot restrânge libera circulație a serviciilor societății informaționale din alte state membre invocând motive relevante pentru domeniul coordonat."

14 Articolul 3 alineatul (4) din directivă precizează condițiile în care statele membre pot adopta măsuri derogatorii de la alineatul (2) în cazul unui anumit serviciu al societății informaționale.

Acțiunile principale și întrebările preliminare

Cauza C-509/09

15 În anul 1993, X, domiciliat în Germania, a fost condamnat de o instanță germană, împreună cu fratele său, la pedeapsa cu închisoarea pe viață pentru uciderea unui actor cunoscut. Din luna ianuarie 2008, X se află în regim de liberare condiționată.

16 eDate Advertising, cu sediul în Austria, gestionează un portal având adresa „www.rainbow.at". La rubrica „Info-News", pe paginile destinate informațiilor mai puțin recente, pârâta a pus la dispoziție până la 18 iunie 2007, în vederea consultării, o informație datând din 23 august 1999. În această informație se menționa, indicând numele lui X și al fratelui său, faptul că ambii formulaseră o cale de atac împotriva hotărârii de condamnare la Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală) din Karlsruhe (Germania). Pe lângă o scurtă descriere a faptelor săvârșite în 1990, avocatul mandatat de condamnați este citat ca afirmând că aceștia intenționau să dovedească faptul că mai mulți dintre martorii principali ai acuzării nu au spus adevărul în proces.

17 X a solicitat eDate Advertising să înceteze difuzarea informațiilor menționate, precum și să dea o declarație prin care să se angajeze că nu le mai difuzează în viitor. eDate Advertising nu a răspuns la această scrisoare, însă, la 18 iunie 2007, a retras de pe site-ul său internet informația contestată.

18 Prin acțiunea introdusă la instanțele germane, X solicită obligarea eDate Advertising ca, în informațiile care îl privesc referitoare la fapta comisă, să nu îi mai menționeze numele complet. eDate Advertising a contestat, în principal, competența internațională a instanțelor germane. Întrucât acțiunea a fost admisă în fața celor

două instanțe inferioare, eDate Advertising solicită în continuare în fața Bundesgerichtshof respingerea acțiunii.

19 Bundesgerichtshof evidențiază că soluționarea acestei acțiuni depinde de problema dacă instanțele inferioare au reținut în mod întemeiat competența lor internațională pentru a statua asupra litigiului, conform articolului 5 punctul 3 din regulament.

20 În cazul în care s-ar constata competența internațională a instanțelor germane, s-ar ridica problema dacă este aplicabil dreptul german sau dreptul austriac. Aceasta ar depinde de interpretarea articolului 3 alineatele (1) și (2) din directivă.

21 Pe de o parte, principiul țării de origine ar putea avea un efect corectiv prin raportare la dreptul material. Soluția pe fond, prevăzută de dreptul declarat aplicabil potrivit normelor de reglementare a conflictelor de legi din statul instanței sesizate, ar fi modificată, în situații concrete, în ceea ce privește conținutul său, dacă este cazul, și ar face obiectul cerințelor mai puțin stricte ale dreptului țării de origine. Potrivit acestei interpretări, principiul țării de origine nu ar afecta normele naționale de reglementare a conflictelor de legi din statul instanței sesizate și nu ar interveni – precum libertățile fundamentale prevăzute în Tratatul CE – decât în cadrul unei comparații concrete, între costuri și beneficii, pe planul dreptului material.

22 Pe de altă parte, articolul 3 din directivă ar putea institui un principiu general în domeniul normelor de reglementare a conflictelor de legi, care conduce la aplicarea numai a dreptului în vigoare în țara de origine, cu excluderea normelor naționale de reglementare a conflictelor de legi.

23 Bundesgerichtshof arată că, în cazul în care principiul țării de origine ar fi considerat un obstacol în aplicarea dreptului la nivel material, ar fi aplicabil dreptul internațional

privat german și ar trebui să se anuleze decizia atacată și să se respingă definitiv acțiunea, întrucât nu s-ar putea admite un drept al reclamantului de a formula o acțiune în încetare întemeiată pe dreptul german. În schimb, în cazul în care principiului țării de origine i s-ar atribui caracterul unei norme de reglementare a conflictelor de legi, dreptul lui X de a formula o acțiune în încetare ar trebui să se aprecieze potrivit dreptului austriac.

24 În aceste condiții, Bundesgerichtshof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În caz (de risc) de încălcare a drepturilor referitoare la personalitate prin informațiile postate pe un site internet, expresia «locul unde […] riscă să se producă fapta prejudiciabilă», cuprinsă la articolul 5 punctul 3 din [r]egulament […], trebuie interpretată în sensul că

persoana interesată poate introduce o acțiune în încetare împotriva administratorului site-ului internet la instanțele fiecărui stat membru în care poate fi consultat site-ul internet, indiferent de statul membru în care este stabilit administratorul

sau

competența instanțelor unui stat membru în care nu este stabilit administratorul site-ului internet este condiționată de existența unei legături specifice între informațiile contestate sau site-ul internet și statul instanței sesizate (legătura cu statul respectiv), care depășește posibilitatea tehnică de consultare?

2) În cazul în care este necesară o asemenea legătură specifică:

Care sunt criteriile ce stau la baza determinării acestei legături?

Are importanță faptul că, potrivit destinației date de administrator, site-ul internet contestat se adresează (și) utilizatorilor de internet din statul instanței sesizate sau este suficient ca informațiile care pot fi consultate pe site-ul internet să prezinte în mod obiectiv o legătură cu statul instanței sesizate în sensul că, potrivit împrejurărilor din speță, este posibil ca, în statul instanței sesizate, în special din cauza informațiilor contestate de pe site-ul internet, să se fi produs efectiv sau să se producă un conflict între interese divergente, respectiv interesul reclamantului de a-i fi respectate drepturile referitoare la personalitate și interesul administratorului de a-și concepe site-ul internet și de a informa?

Pentru constatarea existenței unei legături specifice, numărul de consultări ale site-ului internet contestat în statul instanței sesizate are un caracter decisiv?

3) În cazul în care nu este necesară nicio legătură specifică în vederea recunoașterii competenței sau în cazul în care această legătură se prezumă atunci când informațiile contestate prezintă în mod obiectiv o legătură cu statul instanței sesizate în sensul că, potrivit împrejurărilor din speță, este posibil ca în statul instanței sesizate să se fi produs efectiv sau să se producă un conflict între interese divergente în special din cauza informațiilor contestate de pe site-ul internet, iar admiterea unei legături specifice nu presupune constatarea unui număr minim de consultări, în statul instanței sesizate, ale site-ului internet contestat:

Articolul 3 alineatele (1) și (2) din [d]irectivă […] trebuie interpretat în sensul că

acestor dispoziții trebuie să li se confere caracterul de norme de reglementare a conflictelor de legi, în sensul că acestea prevăd, și în materie civilă, aplicarea exclusivă a dreptului în vigoare în țara de origine, cu excluderea normelor naționale de reglementare a conflictelor de legi

sau

aceste dispoziții au un efect corectiv prin raportare la dreptul material, prin intermediul căruia soluția pe fond potrivit dreptului declarat aplicabil în temeiul normelor naționale de reglementare a conflictelor de legi este modificată, din punctul de vedere al conținutului său, și ar face obiectul cerințelor dreptului țării de origine?

În cazul în care articolul 3 alineatele (1) și (2) din [d]irectivă […] are caracterul unei norme de reglementare a conflictelor de legi:

Dispozițiile menționate anterior prevăd doar aplicarea exclusivă a dreptului material în vigoare în țara de origine sau și a normelor de reglementare a conflictelor de legi în vigoare în acea țară, având ca efect menținerea posibilității unei trimiteri a dreptului țării de origine la dreptul țării de destinație?"

Cauza C-161/10

25 În fața tribunal de grande instance de Paris (Tribunalul de Mare Instanță, Paris), actorul francez Olivier Martinez și tatăl său, Robert Martinez, se plâng de atingerile aduse vieții lor private și dreptului la propria imagine a lui Olivier Martinez, care ar consta în publicarea pe site-ul internet care poate fi accesat la adresa edit embedded hyperlink: replace http://www.sundaymirror.co.uk%e2%80%9d/with http://www.mirror.co.uk/leave text on screen as it is a unui text redactat în limba engleză, datat 3 februarie 2008 și intitulat, potrivit traducerii franceze necontestate depuse în cadrul dezbaterilor, „Kylie Minogue est de nouveau avec Olivier Martinez" („Kylie Minogue, din nou împreună cu Olivier Martinez"), însoțit de detalii privind întâlnirea acestora.

26 În temeiul articolului 9 din Codul civil francez, care dispune că „fiecare persoană are dreptul la respectarea vieții sale private", acțiunea este formulată împotriva societății de drept englez MGN, editorul site-ului cotidianului britanic *Sunday Mirror*. Această societate invocă necompetența tribunal de grande instance de Paris, în lipsa unei legături suficiente între postarea în litigiu și pretinsul prejudiciu suferit pe teritoriul francez, în timp ce reclamanții apreciază, dimpotrivă, că o astfel de legătură nu este necesară și că, în orice caz, aceasta există.

27 Instanța de trimitere arată că o faptă prejudiciabilă al cărei suport este rețeaua internet nu poate fi considerată ca fiind produsă pe teritoriul unui stat membru decât în cazul în care există o legătură suficientă, substanțială sau semnificativă care o leagă de teritoriul menționat.

28 Instanța de trimitere apreciază că soluționarea problemei competenței unei instanțe dintr-un stat membru de a se pronunța asupra unei încălcări a drepturilor privind personalitatea, săvârșită pe rețeaua internet, pe un site editat de o persoană cu sediul sau cu domiciliul într-un alt stat membru și destinat, în principal, publicului acestui din urmă stat, nu rezultă în mod clar din termenii articolului 2 și ai articolului 5 punctul 3 din regulament.

29 În aceste condiții, tribunal de grande instance de Paris a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 2 și articolul 5 [punctul 3] din [r]egulament […] trebuie să fie interpretate în sensul că atribuie competență instanței dintr-un stat membru pentru a se pronunța asupra unei acțiuni întemeiate pe încălcarea drepturilor referitoare la personalitate susceptibilă să fi fost comisă prin postarea de informații și/sau de fotografii pe un site internet editat într-un alt stat membru de o societate cu sediul în acest al doilea stat sau chiar într-un alt stat membru, în orice caz diferit de primul:

— fie numai cu condiția ca acest site internet să poată fi consultat din primul stat,

— fie numai atunci când există o legătură suficientă, substanțială sau semnificativă între fapta prejudiciabilă și teritoriul acestui prim stat, iar în această a doua ipoteză, dacă această legătură poate rezulta:

  — din numărul de conectări la pagina de internet în litigiu efectuate din acest prim stat membru, în valoare absolută sau raportat la toate conectările la pagina respectivă;

  — din reședința sau din cetățenia persoanei care reclamă încălcarea drepturilor sale referitoare la personalitate sau, în general, ale persoanelor vizate;

  — din limba în care este difuzată informația în litigiu sau din orice alt element susceptibil să demonstreze voința editorului site-ului de a se adresa în principal publicului din acest prim stat;

  — din locul unde s-au derulat faptele evocate și/sau unde au fost făcute fotografiile eventual postate pe site;

  — din alte criterii[?]”

30 Prin Ordonanța din 29 octombrie 2010, în conformitate cu articolul 43 din Regulamentul de procedură al Curții, președintele Curții de Justiție a decis să conexeze cauzele C-509/09 și C-161/10 pentru buna desfășurare a procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la admisibilitate

31 Guvernul italian consideră că întrebările formulate în cauza C-509/09 trebuie declarate inadmisibile, întrucât nu sunt pertinente pentru soluționarea acțiunii principale. Acțiunea în încetare ar constitui un instrument jurisdicțional cu caracter de urgență și ar presupune, prin urmare, caracterul actual al comportamentului prejudiciabil. Din prezentarea situației de fapt din această cauză ar rezulta însă că conduita considerată cauzatoare de prejudicii nu mai era actuală în momentul introducerii cererii în încetare, dat fiind că administratorul site-ului retrăsese deja informația în litigiu înainte de începerea procesului.

32 Trebuie amintit în această privință că, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 267 TFUE, numai instanța națională sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească care urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, în raport cu particularitățile cauzei, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate au ca obiect interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (a se vedea Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, Rep., p. I-527, punctul 15 și jurisprudența citată).

33 Astfel, Curtea poate refuza să statueze asupra unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale, printre altele, atunci când problema este de natură ipotetică (a se vedea Hotărârea TeliaSonera Sverige, citată anterior, punctul 16).

34 Or, nu rezultă că, în cauza principală, acțiunea în încetare ar fi rămas fără obiect prin faptul că administratorul site-ului a retras deja informația în litigiu înainte de începerea procesului. Astfel, după cum s-a amintit la punctul 18 din prezenta hotărâre, acțiunea în încetare a fost admisă în fața celor două instanțe inferioare.

35 În orice caz, Curtea a subliniat deja că, având în vedere modul său de redactare, articolul 5 punctul 3 din regulament nu presupune existența actuală a unui prejudiciu (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 octombrie 2002, Henkel, C-167/00, Rec., p. I-8111, punctele 48 și 49). Rezultă că o acțiune care are ca obiect evitarea repetării unui comportament considerat ilicit intră în sfera de aplicare a dispoziției menționate.

36 În aceste condiții, cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare trebuie considerată admisibilă.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la interpretarea articolului 5 punctul 3 din regulament

37 Prin intermediul primelor două întrebări formulate în cauza C-509/09 și al întrebării formulate în cauza C-161/10, care trebuie analizate împreună, instanțele de trimitere solicită, în esență, Curții să stabilească modul în care trebuie interpretată expresia „locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă”, utilizată la articolul 5 punctul 3 din regulament, în cazul unei pretinse încălcări a drepturilor referitoare la personalitate prin intermediul unor informații postate pe un site internet.

38 Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebuie amintit, pe de o parte, că, potrivit unei jurisprudenţe constante, dispoziţiile regulamentului trebuie interpretate în mod autonom, prin referire la sistemul şi la obiectivele acestuia (a se vedea în special Hotărârea din 16 iulie 2009, Zuid-Chemie, C-189/08, Rep., p. I-6917, punctul 17 şi jurisprudenţa citată).

39 Pe de altă parte, în măsura în care regulamentul a înlocuit, în relaţiile dintre statele membre, Convenţia din 27 septembrie 1968 privind competenţa judiciară şi executarea hotărârilor în materie civilă şi comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediţie specială, 19/vol. 10, p. 3), astfel cum a fost modificată prin convenţiile succesive privind aderările noilor state membre la această convenţie (denumită în continuare „Convenţia de la Bruxelles"), interpretarea dată de Curte în privinţa dispoziţiilor acestei convenţii este valabilă şi pentru dispoziţiile regulamentului menţionat atunci când dispoziţiile acestor instrumente comunitare pot fi calificate ca fiind echivalente (Hotărârea Zuid-Chemie, citată anterior, punctul 18).

40 Potrivit unei jurisprudenţe constante, norma de competenţă specială enunţată la articolul 5 punctul 3 din regulament, prin excepţie de la principiul competenţei instanţelor de la domiciliul pârâtului, se întemeiază pe existenţa unei legături deosebit de strânse între litigiu şi instanţele de la locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă, care justifică atribuirea competenţei în favoarea acestora din urmă pentru motive legate de buna administrare a justiţiei şi de organizarea utilă a procesului (a se vedea Hotărârea Zuid-Chemie, citată anterior, punctul 24 şi jurisprudenţa citată).

41 Trebuie amintit de asemenea că expresia „locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă" vizează atât locul unde s-a produs evenimentul cauzator al prejudiciului, cât şi locul materializării prejudiciului. Aceste două locuri pot constitui o legătură semnificativă din punctul de vedere al competenţei judiciare, fiecare dintre ele fiind susceptibil, în funcţie de împrejurări, să furnizeze indicii deosebit de utile în ceea ce priveşte probele şi organizarea procesului (Hotărârea din 7 martie 1995, Shevill şi alţii, C-68/93, Rec., p. I-415, punctele 20 şi 21).

42 În ceea ce privește aplicarea acestor două criterii privind legătura în cazul acțiunilor care au ca obiect repararea unui prejudiciu moral pretins cauzat de o publicare calomniatoare, Curtea a considerat că, în cazul unei calomnieri prin intermediul unui articol din presă difuzat în mai multe state contractante, victima poate formula o acțiune în despăgubire împotriva editorului fie în fața instanțelor statului contractant de la locul de stabilire a editorului publicației calomniatoare, competente în ceea ce privește repararea întregului prejudiciu rezultat din calomniere, fie în fața instanțelor din fiecare stat contractant în care a fost difuzată publicația și în care victima pretinde că ar fi suferit o atingere adusă reputației sale, competente să se pronunțe numai asupra prejudiciului cauzat în statul instanței sesizate (Hotărârea Shevill și alții, citată anterior, punctul 33).

43 În această privință, Curtea a precizat de asemenea că, deși este adevărat că limitarea competenței instanțelor statului în care a avut loc difuzarea numai la prejudiciul cauzat în statul forului prezintă inconveniente, reclamantul are totuși posibilitatea să își formuleze ansamblul pretențiilor fie la instanța de la domiciliul pârâtului, fie la cea de la locul de stabilire a editorului publicației calomniatoare (Hotărârea Shevill și alții, citată anterior, punctul 32).

44 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 39 din concluzii, aceste considerații se pot aplica și altor mijloace de comunicare în masă și altor suporturi de comunicare și pot să acopere o gamă variată de încălcări ale drepturilor referitoare la personalitate prevăzute în diverse sisteme juridice, precum cele invocate de reclamanții din acțiunile principale.

45 Cu toate acestea, astfel cum arată atât instanțele de trimitere, cât și majoritatea părților și a persoanelor interesate care au prezentat observații Curții, postarea unor informații pe un site internet se distinge de difuzarea teritorială a unui suport de comunicare, precum un imprimat, prin faptul că aceasta vizează, prin esența sa, ubicuitatea informațiilor menționate. Acestea pot fi consultate instantaneu de un număr nedeterminat de utilizatori de internet pretutindeni în lume, independent de orice intenție a editorului acestora privind consultarea lor în afara statului membru în care este stabilit și în afara controlului său.

46 Rezultă, așadar, că internetul reduce utilitatea criteriului referitor la difuzare, în măsura în care raza difuzării informațiilor postate este în principiu universală. În plus, la nivel tehnic, nu este totdeauna posibil să se cuantifice această difuzare cu certitudine și în mod fiabil, în raport cu un anumit stat membru, și, prin urmare, nici să se aprecieze prejudiciul cauzat exclusiv în acel stat membru.

47 Dificultățile punerii în aplicare, în contextul internetului, a criteriului menționat al materializării prejudiciului rezultat din Hotărârea Shevill și alții, citată anterior, contrastează, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 56 din concluzii, cu gravitatea prejudiciului care poate fi suferit de titularul unui drept referitor la personalitate care constată că informații care aduc atingere dreptului menționat sunt disponibile în orice punct al planetei.

48 Prin urmare, criteriile referitoare la legătură, amintite la punctul 42 din prezenta hotărâre, trebuie adaptate în sensul că victima unei încălcări a drepturilor referitoare la personalitate prin intermediul internetului poate sesiza o instanță pentru tot prejudiciul suferit în funcție de locul materializării prejudiciului cauzat în Uniunea Europeană prin încălcarea menționată. Dat fiind că impactul unei informații postate asupra drepturilor referitoare la personalitate ale unei persoane poate fi apreciat cel mai bine de instanța de la locul unde pretinsa victimă își are centrul intereselor, atribuirea de competență acestei instanțe corespunde obiectivului unei bune administrări a justiției, amintit la punctul 40 din prezenta hotărâre.

49 Locul unde persoana își are centrul intereselor corespunde în general domiciliului său. Cu toate acestea, o persoană își poate avea centrul intereselor și într-un stat membru în care nu locuiește în mod obișnuit, în măsura în care alte indicii, precum exercitarea unei activități profesionale, pot stabili existența unei legături deosebit de strânse cu acel stat membru.

50 Competența instanței de la locul unde pretinsa victimă își are centrul intereselor este conformă obiectivului previzibilității normelor de competență (a se vedea Hotărârea din 12 mai 2011, BVG, C-144/10, Rep., p. I-3961, punctul 33) și în ceea ce privește pârâtul, dat fiind că, în momentul postării unei informații prejudiciabile, autorul informației respective este în măsură să cunoască centrele de interese ale persoanelor care fac obiectul acesteia. Prin urmare, trebuie să se considere că criteriul centrului de interese permite atât reclamantului să identifice cu ușurință instanța pe care o poate sesiza, cât și pârâtului să prevadă în mod rezonabil instanța în fața căreia poate fi acționat în justiție (a se vedea Hotărârea din 23 aprilie 2009, Falco Privatstiftung și Rabitsch, C-533/07, Rep., p. I-3327, punctul 22 și jurisprudența citată).

51 Pe de altă parte, în locul unei acțiuni în răspundere pentru întregul prejudiciu, criteriul materializării prejudiciului, care rezultă din Hotărârea Shevill și alții, citată anterior, atribuie competență instanțelor din fiecare stat membru pe teritoriul căruia o informație postată este sau a fost accesibilă. Aceste instanțe sunt competente să se pronunțe numai asupra prejudiciului cauzat pe teritoriul statului membru al instanței sesizate.

52 Prin urmare, trebuie să se răspundă la primele două întrebări formulate în cauza C-509/09 și la întrebarea formulată în cauza C-161/10 că articolul 5 punctul 3 din regulament trebuie interpretat în sensul că, în cazul unei pretinse încălcări a drepturilor referitoare la personalitate prin intermediul unor informații postate pe un site internet, persoana care se consideră prejudiciată poate să sesizeze cu o acțiune în răspundere, pentru întregul prejudiciu cauzat, fie instanțele din statul membru al locului de stabilire a editorului acestor informații, fie instanțele din statul membru în care se află centrul intereselor sale. De asemenea, în locul unei acțiuni în răspundere pentru întregul prejudiciu cauzat, această persoană poate să formuleze acțiune la instanțele din fiecare stat membru pe teritoriul căruia o informație postată este sau a fost accesibilă. Acestea sunt competente să se pronunțe numai asupra prejudiciului cauzat pe teritoriul statului membru al instanței sesizate.

Cu privire la interpretarea articolului 3 din directivă

53 Prin intermediul celei de a treia întrebări formulate în cauza C-509/09, Bundesgerichtshof solicită să se stabilească dacă dispozițiile articolului 3 alineatele (1) și (2) din directivă au caracterul de norme de reglementare a conflictelor de legi, în sensul că prevăd și în dreptul civil aplicarea exclusivă, pentru serviciile societății informaționale, a dreptului în vigoare în țara de origine, înlăturând normele naționale de reglementare a conflictelor de legi, sau dacă ele au un efect corectiv prin raportare la dreptul declarat aplicabil potrivit normelor naționale de reglementare a conflictelor de legi în sensul modificării conținutului acestora conform cerințelor dreptului țării de origine.

54 Aceste dispoziții trebuie analizate ținând seama nu doar de termenii utilizați, ci și de contextul acestora și de obiectivele urmărite de reglementarea din care fac parte (a se vedea Hotărârea din 19 septembrie 2000, Germania/Comisia, C-156/98, Rec., p. I-6857, punctul 50, Hotărârea din 7 decembrie 2006, SGAE, C-306/05, Rec., p. I-11519, punctul 34, și Hotărârea din 7 octombrie 2010, Lassal, C-162/09, Rep., p. I-9217, punctul 49).

55 În această privință, dispozitivul unui act al Uniunii nu poate fi disociat de motivarea acestuia și, dacă este necesar, trebuie să fie interpretat luându-se în considerare motivele care au condus la adoptarea lui (Hotărârea din 29 aprilie 2004, Italia/Comisia, C-298/00 P, Rec., p. I-4087, punctul 97 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Lassal, citată anterior, punctul 50).

56 Directiva, adoptată în temeiul articolului 47 alineatul (2) CE, a articolului 55 CE și a articolului 95 CE, are ca obiectiv, potrivit articolului 1 alineatul (1), să contribuie la buna funcționare a pieței interne prin asigurarea liberei circulații a serviciilor societății informaționale între statele membre. Considerentul (5) al directivei enumeră, ca obstacole juridice în calea bunei funcționări a pieței interne în acest domeniu, divergențele dintre legislații, precum și incertitudinea juridică a regimurilor naționale aplicabile acestor servicii.

57 Or, în ceea ce privește majoritatea aspectelor comerțului electronic, directiva nu urmărește o armonizare a normelor materiale, ci definește un „domeniu coordonat", în cadrul căruia mecanismul prevăzut la articolul 3 trebuie să permită, potrivit considerentului (25) al acestei directive, supunerea serviciilor societății informaționale, în principiu, regimului juridic al statului membru în care este stabilit furnizorul de servicii.

58 În această privință, trebuie subliniat, pe de o parte, că regimul juridic al statului membru de stabilire a furnizorului de servicii cuprinde domeniul dreptului civil, ceea ce reiese în special din considerentul (25) al directivei, precum și din faptul că anexa la aceasta enumeră drepturile și obligațiile de natură civilă cărora nu li se aplică mecanismul prevăzut la articolul 3. Pe de altă parte, aplicarea acestui mecanism răspunderii furnizorilor de servicii este prevăzută expres la articolul 2 litera (h) și litera (i) a doua liniuță din directivă.

59 Interpretarea articolului 3 alineatele (1) și (2) din directivă în lumina dispozițiilor și a obiectivelor sus-menționate demonstrează că mecanismul prevăzut de directivă obligă, inclusiv în dreptul civil, la respectarea cerințelor dreptului material în vigoare în țara de stabilire a furnizorului de servicii. Astfel, în lipsa unor dispoziții obligatorii de armonizare adoptate la nivelul Uniunii, numai recunoașterea caracterului obligatoriu al regimului național căruia legiuitorul a decis să supună furnizorii de servicii și serviciile acestora poate garanta efectul deplin al liberei prestări a serviciilor menționate. Articolul 3 alineatul (4) din directivă consolidează această interpretare, în măsura în care precizează condițiile în care statele membre pot să deroge de la alineatul (2) al acestui articol, condiții care trebuie considerate exhaustive.

60 Or, interpretarea articolului 3 din directivă trebuie să țină seama și de articolul 1 alineatul (4) din aceasta, potrivit căruia ea nu stabilește norme suplimentare de drept internațional privat referitoare la conflictul de legi.

61 În această privință, trebuie subliniat, pe de o parte, că o interpretare a normei referitoare la piața internă consacrată la articolul 3 alineatul (1) din directivă în sensul că aceasta are ca rezultat aplicarea dreptului material în vigoare în statul membru de stabilire nu conduce la calificarea ei drept normă de drept internațional privat. Astfel, acest alineat impune fiecărui stat membru, în principal, obligația de a veghea ca serviciile societății informaționale prestate de un furnizor de servicii stabilit pe teritoriul său să respecte dispozițiile naționale aplicabile în statul membru în cauză și relevante pentru domeniul coordonat. Impunerea unei astfel de obligații nu prezintă caracteristicile unei norme de reglementare a conflictelor de legi, destinată să tranșeze un conflict specific între mai multe regimuri de drept care au vocația de a se aplica.

62 Pe de altă parte, articolul 3 alineatul (2) din directivă include o interdicție impusă statelor membre de a restrânge, pentru motive care țin de domeniul coordonat, libera circulație a serviciilor societății informaționale din alte state membre. În schimb, rezultă din articolul 1 alineatul (4) din directivă, interpretat în lumina considerentului (23) al acesteia, că statele membre gazdă sunt, în principiu, libere să desemneze normele materiale aplicabile, în temeiul dreptului lor internațional privat, în măsura în care din aceasta nu rezultă o restrângere a liberei prestări a serviciilor din comerțul electronic.

63 Rezultă că articolul 3 alineatul (2) din directivă nu impune o transpunere sub forma unei norme specifice de reglementare a conflictelor de legi.

64 Cu toate acestea, dispozițiile articolului 3 alineatele (1) și (2) din directivă trebuie interpretate astfel încât să se garanteze că abordarea coordonată aleasă de legiuitorul Uniunii permite efectiv asigurarea liberei circulații a serviciilor societății informaționale între statele membre.

65 În această privință, trebuie amintit că Curtea a subliniat deja că dispozițiile imperative ale unei directive, care sunt necesare pentru realizarea obiectivelor pieței interne, trebuie să poată fi aplicabile chiar și în pofida alegerii unei legi diferite (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 noiembrie 2000, Ingmar, C-381/98, Rec., p. I-9305, punctul 25, și Hotărârea din 23 martie 2006, Honyvem Informazioni Commerciali, C-465/04, Rec., p. I-2879, punctul 23).

66 Or, în ceea ce privește mecanismul prevăzut la articolul 3 din directivă, trebuie considerat că supunerea serviciilor din comerțul electronic regimului juridic al statului membru de stabilire a furnizorilor acestora, în temeiul articolului 3 alineatul (1), nu ar permite să se garanteze în mod deplin libera circulație a acestor servicii în cazul în care, în final, prestatorii ar trebui să respecte în statul membru gazdă cerințe mai stricte decât cele care le sunt aplicabile în statul membru în care sunt stabiliți.

67 Rezultă că articolul 3 din directivă se opune, sub rezerva derogărilor autorizate potrivit condițiilor prevăzute la articolul 3 alineatul (4), ca furnizorul unui serviciu din comerțul electronic să fie supus unor cerințe mai stricte decât cele prevăzute de dreptul material în vigoare în statul membru de stabilire a furnizorului menționat.

68 Având în vedere cele ce precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare formulată în cauza C-509/09 că articolul 3 din directivă trebuie interpretat în sensul că nu impune o transpunere sub forma unei norme specifice de reglementare a conflictelor de legi. Cu toate acestea, în ceea ce privește domeniul coordonat, statele membre trebuie să asigure că, sub rezerva derogărilor autorizate potrivit condițiilor prevăzute la articolul 3 alineatul (4) din directivă, furnizorul unui serviciu din comerțul electronic nu este supus unor cerințe mai stricte decât cele prevăzute de dreptul material aplicabil în statul membru de stabilire a furnizorului menționat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

69 Întrucât, în privința părților din acțiunile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanțele de trimitere, este de competența acestora să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

1) Articolul 5 punctul 3 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că, în cazul unei pretinse încălcări a drepturilor referitoare la personalitate prin intermediul unor informații postate pe un site internet, persoana care se consideră prejudiciată poate să sesizeze cu o acțiune în răspundere, pentru întregul prejudiciu cauzat, fie instanțele din statul membru al locului de stabilire a editorului acestor informații, fie instanțele din statul membru în care se află centrul intereselor sale. De asemenea, în locul unei acțiuni în răspundere pentru întregul prejudiciu cauzat, această persoană poate să formuleze acțiune la instanțele din fiecare stat membru pe teritoriul căruia o informație postată este sau a fost accesibilă. Acestea sunt competente să se pronunțe numai asupra prejudiciului cauzat pe teritoriul statului membru al instanței sesizate.

2) Articolul 3 din Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (directiva privind comerțul electronic) trebuie interpretat în sensul că nu impune o transpunere sub forma unei norme specifice de reglementare a conflictelor de legi. Cu toate acestea, în ceea ce privește domeniul coordonat,

statele membre trebuie să asigure că, sub rezerva derogărilor autorizate potrivit condițiilor prevăzute la articolul 3 alineatul (4) din Directiva 2000/31, furnizorul unui serviciu din comerțul electronic nu este supus unor cerințe mai stricte decât cele prevăzute de dreptul material aplicabil în statul membru de stabilire a furnizorului menționat.

Semnături